

II Национален извештај за имплементација на Архуската Конвенција на Република Македонија Финална верзија

Прашање(а) 1 до 2/Краток опис		
Референца	Зборови	Опис
Прашање 1	750	Обезбедете кратка информација за процесот подготвување на овој извештај, вклучувајќи и информација за властите кои биле консултирани или придонеле за неговата подготовка, на кој начин е консултирана јавноста и какво е влијанието/дали е земен предвид исходот од консултирањето на јавноста и материалот кој се користел како основа за подготвување на извештајот.

Нацрт верзијата од Националниот извештај за имплементација на Архуската Конвенција во Република Македонија е изготвен од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање (МЖСПП) односно Сектор за комуникација со јавноста (СКЈ). Следејќи ги начелата на Конвенцијата за навремено информирање и учество на јавноста, истиот беше јавно достапен со можност за дополнување и коментирање. Информацијата заедно со Извештајот е објавена на web страната на МЖСПП, со што на секој поединец му беше овозможен пристап до Нацрт- извештајот. Информацијата заедно со Извештајот беше дистрибуирана до сите НВО со што се даде можност за нивен коментар

Прашање 2	750	Известете за сите околности кои се релевантни за разбирање на извештајот, пр. дали постои федерална и/или децентрализирана структура која донесува одлуки, дали одредбите од Конвенцијата имаат директен ефект врз нејзиното стапување во сила, или дали финансиските ограничувања претставуваат значителна препрека за имплементацијата (опционално).
-----------	-----	--

1. Организација на државната власт во Република Македонија

Собранието на Република Македонија е претставнички орган на граѓаните и носител на законодавната власт на Републиката.

Владата на Република Македонија е носител на извршната власт.

Единиците на локалната самоуправа имаат надлежности во :

1. Урбанистичкото (урбано и рурално) планирање
2. Заштитата на животната средина и природата
3. Комуналните дејности -

2. Меѓународни договори - правни основи за нивно обвржано дејство.

Во Уставот на Република Македонија во чл 118 е утврдено дека меѓународните договори кои се ратификувани во согласност со Уставот се дел од внатрешниот правен поредок и не можат да се менуваат со закон ; чл .68 Собранието на Р. Македонија ...ратификува меѓународни договори; чл 98. Судовите судат врз основа на Уставот и законите и меѓународни договори ратификувани во согласност со Уставот.

Врз основа на претходното, во првото на Р. Македонија, договорите ратификувани согласно Уставот се сметаат за внатрешно право на државата и имаат правна сила на закон и истите не можат да се менуваат со закон.

Прашање(а) 3 до 6/Краток опис

Прашање 3	2500	Објаснете како се имплементирани овие ставови. Конкретно, опишет: (а) Во однос на став 2, мерките преземени за обезбедување на помош и потребното советување/насочување од страна на функционерите и властите; (б) Во однос на став 3, мерките превземени за промовирање на едукацијата и подигнувањето на јавната свест за животната средина; (в) Во однос на став 4, мерките преземени за обезбедување на на соодветно признавање и поддршка за здруженијата, организациите или групите кои ја промовираат заштитата на животната средина; (г) Во однос на став 7, мерките преземени за промовирање на принципите од Конвенцијата на меѓународно ниво; (д) Во однос на став 8, мерките преземени да обезбедат лицата кои ги користат своите права според Конвенцијата да не бидат казнувани, прогонувани или вознемирувани.
--------------	------	---

Законот за животна средина врши директна имплементација на барањата на Архуската конвенција за пристап до информации за животната средина, учество на јавноста во донесувањето на одлуки и пристап до правдата. Во предлог законот е утврдено дека:

- Секој има право на пристап до информации за животната средина без притоа да мора да го докажува својот интерес;
- Правото на пристап до информации се остварува на начин определен со законот;
- Обврска да обезбедат информации за животната средина имаат сите органи определени со законот;
- Одбивање на барањето да се даде информација може да се направи само во определени случаи;
- Органите определени со овој закон имаат обврска да собираат и објавуваат информации за животната средина од делокругот на нивното работење;
- Надоместокот на трошоците за давање на бараната информација ќе бидат во висина која е разумна и не ги надминува реалните трошоци; и
- Незадоволната страна има право на пристап до правдата

Законските обврски за пристап до информации за животната средина, учество на јавноста во донесувањето на одлуки и пристап до правдата се содржани во новиот Закон за пристап до информации (сл. Весник 13/2006).

МЖСПП има законска обврска за ширење на информации за животната средина согласно; *Законои за ошвад, Закон за заштитата на природата; Закон за квалитетот на амбиентниот воздух како и во предлог- законот за води. Сите закони предвидуваат правен основ за практична имплементација и реализација врз основа на подзаконските акти.*

)Владата на Република Македонија, по предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, објавува и одржува листа на субјекти кои поседуваат или за кои се поседуваат информации кои се однесуваат на животната средина. Во Листата се определуваат и информациите кои ги поседува секој од наведените субјекти.

(3) Субјектите кои поседуваат информации за животна средина се должни да определат овластено лице кое ќе биде одговорно за остварување на правото за пристап до информации за животната средина, како и да обезбедат просторија во која барателите ќе можат да ги разгледуваат или да вршат увид во бараните информации за животната средина.

(4) Субјектите кои поседуваат информации за животна средина се должни бараните податоци и информации за животната средина да ги достават или направат достапни за лицата кои побарале пристап до информации согласно со членот 51 од овој закон.

Законот утврдува обврска за Министерството за образование и наука, да води сметка дека секој Наставен план за основно или средно училиште, ќе предвиди наставна содржина во областа на животната средина. Единиците на локална самоуправа на своето подрачје, се должни да го поттикнуваат развојот на образованието и јавната свест во областа на животната средина.

Прашање 4	750	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на било кој од ставовите од Член 3 наведени погоре
--------------	-----	---

- Пречка за реализацијата, е тековниот процес на децентрализацијата.
- Зголемување на капацитетите со цел правото на пристап до информациите за животната средина да се остварува во однос на сите информации, во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма
- недостаток на финансиски ресурси потребни заради дисиминација на податоци и информации, отварање и опремување на информативни пунктови,
- Недостаток на расположивите човечки ресурси на национално и локално ниво како и
- потреба од зајакнување на капацитетите на невладиниот сектор

Прашање 5	500	Обезбедете други информации за практичната примена на општите одредби од Конвенцијата.
--------------	-----	--

Преку СКЈ се врши практична примена на начелата на Архуската конвенција. Сите информации кои се од витално значење за нормално и здраво живеење, од областа на животната средина, а се во рамките на законските одредби, се дистрибуираат до јавноста. Голем број на граѓани се вклучуваат преку давање на свои предлози и претставки за решавање на некои проблеми од животната средина. Исто така секторот располага со посебни компјутери наменети за јавноста преку кои заинтересираните граѓани можат да дојдат до корисни и нови информации.

МЖСПП соработката со НВОи кои делуваат во полето на животната средина ја остварува на повеќе начини и тоа: преку финансиска подршка на нивни проекти, преку стручна помош, обезбедување на информации и податоци за нивна потреба. Исто така се врши вклучување на НВОи во работни групи при изготвување на нови законски прописи, програми, политики, проекти и активности.

За подигање на јавната свест преку СКЈ спроведени се повеќе кампањи на конкретни теми, а се организираат и настани за одбележување на деновите од еколошкиот календар.

При спроведувањето на кампањи и голем број други активности како специфична алатка за комуникација и приближување до граѓаните се користи зелениот Еко-караван кој всушност претставува подвижна Канцеларија за комуникација со јавноста, комплетно технички опремена за својата намена.

Еко-караванот патува низ Републиката и преку директни контакти со граѓаните, врши размена на информации и едукација.

Едукацијата и подигањето на јавната свест се остварува и преку соработката со електронските и печатените медиуми.

Прашање 6	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
-----------	-----	---

www.moep.gov.mk

www.eko.net.mk

www.sinf.gov.m

Прашање(а) 7 до 10/Краток опис

Прашање 7	3750	Објаснете како е имплементиран секој став од Член 4. Опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањата за не-дискриминација во Член 3, став 9. Опишете ги посебно и: (а) Во однос на став 1, мерките преземени да обезбедат: (i) Секое лице може да има пристап до информациите без да мора да покаже интерес; (ii) копии од актуелната документација која ги содржи или вклучува бараните информации; (iii) информациите се обезбедуваат во побараната форма; (б) мерките
--------------	------	--

	<p>преземени со цел да се почитуваат временските рокови дадени во став 2; (в) Во однос на ставовите 3 и 4, мерките преземени да: (i) обезбедат иземање/ослободување од барањата; (ii) обезбедува примена на тестот за интерес на јавноста даден на крајот од став 4; (г) Во однос на став 5, мерките преземени со цел властите кои не ги поседуваат бараните информации за животната средина да преземаат соодветни активности; (д) Во однос на став 6, мерките преземени со цел спроведување на барањето за издвојување на информациите и нивната достапност; (ѓ) Во однос на став 7, мерките преземени со цел одбивањата да ги исполнуваат временските рокови/ограничувања и останатите барања во однос на одбиените барања; Во однос на став 8, мерките преземени со цел исполнување на барањата за наплата.</p>
--	---

Законот за животна средина во делот со кој ги регулира значењата на термините употребени во текстот на законот определува дека:

- **Јавност** е едно или повеќе правни или физички лица и во согласност со закон формирани организации и здруженија на граѓани.

Засегната јавност е јавноста која во моментот, е засегната и/или во иднина може да биде засегната или има интерес во врска со донесувањето на одлука за животната средина со која е во посебен однос со одредена постапка. Засегнатата јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, како и физичко лице кое има голема веројатност да ги почувствува последиците од донесувањето на одлуката

Законот определува дека органи и правни и физички лица кои поседуваат или за кои се поседуваат информации за животната средина се: органите на државната власт; единиците на локалната самоуправа, правните и физичките лица на кои, во согласност со законот, им се доверени јавни овластувања, вклучувајќи и специјални должности, активности и услуги во областа на животната средина; и други правните и физичките лица кои, дефинирани со закон.

Листата на субјекти кои поседуваат или за кои се поседуваат информации кои се однесуваат на животната средина, како и определување на информациите кои ги поседува секој од наведените органи, се предмет на подзаконски акт. Листата се објавува и редовно се ревидира. Органите од областа на судството и законодавството не спаѓаат во органи и правни и физички лица кои поседуваат или за кои се поседуваат информации за животната средина.

Правото на пристап до информациите за животната средина се остварува во однос на сите информации, во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма, а кои се однесуваат на: **состојбата на медиумите и областите на животната средина, факторите, мерките, извештаите, анализа на трошоците и на придобивките, состојбите поврзани со здравјето и со безбедноста на луѓето.**

Секој има право, без притоа да мора да го докажува својот интерес, од органите и правните и физичките лица кои поседуваат или за кои се поседуваат информации за животната средина, да бара валидизирани информации и податоци што се однесуваат на животната средина.

Законот се заснова меѓу другото и на начелото на недискриминација. Согласно Уставот на Република Македонија, граѓаните на Република Македонија се еднакви во слободите и правата, независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба. Граѓаните пред Уставот и законите се еднакви.

Барањето за информација за животната средина може да се достави до секој од субјектите кои поседуваат информации во врска со животната средина. Тие се должни да обезбедат пристап до информациите за животната средина, но не подоцна од еден месец од денот на приемот на барањето, или најдоцна два месеца по приемот на барањето во специфични услови.

Начинот и постапката на обезбедување пристап до информациите во врска со животната средина е предмет на подзаконски акт. Информацијата се доставува во бараната форма, освен во специфични услови пропишани со законот.

Законот предвидува овластување за органите и правните и физички лица кои поседуваат или за кои се поседуваат информации за животната средина да го одбијат барањето за информација освен во специфични услови пропишани со закон.

Висината на надоместокот, определена со прописот, треба да е разумна и да не ги надминува реалните трошоци направени со цел да се достави бараната информација. Притоа, пребарувањето на регистрите или евиденциите на податоци, како и проверувањето на информациите на местото каде што се чуваат или се одржуваат е бесплатно.

Прашање 8	1250	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на било кој од ставовите од Член 4.
-----------	------	--

- Пречка за реализацијата, е тековниот процес на децентрализацијата.
- Зголемување на капацитетите со цел правото на пристап до информациите за животната средина да се остварува во однос на сите информации, во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма
- недостаток на финансиски ресурси потребни заради дисиминација на податоци и информации, отварање и опремување на информативни пунктови,
- Недостаток на расположивите човечки ресурси на национално и локално ниво како и
- потреба од зајакнување на капацитетите на невладиниот сектор

Прашање 9	1000	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за пристап до информации, пр. дали постојат достапни статистички податоци за бројот на барањата, бројот на одбиените барања и причината за истите?
-----------	------	--

Во Секторот за комуникација со јавноста се врши евиденција на бројот на посети. Сите посети, се табеларно преставени, односно класифицирани, во зависност од типот на информации кои се бараат или во зависност од целната група.

Секторот континуирано им излегува во пресрет и на заинтересираните граѓани кој по пат на телефонски јавувања известуваат за своите проблеми и истовремено се информираат за можностите за нивно решавање.

За зголемување на бројот на групните посети во Секторот треба да се обезбедат поголем број на , едукативни материјали за децата од предшколска и школска возраст, и друг промотивен материјал.

Сите барања на информации наведени во табелата се соодветно доставени во бараната форма и во утврдениот рок.

Прашање 10	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
------------	-----	---

www.moepp.gov.mk

www.eko.net.mk

www.sinf.gov.m

Прашање(а) 11 до 14/Краток опис

Прашање 11	2500	Објаснете како е имплементиран секој став од Член 5. Опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањето за недискриминација во Член 3, став 9. Исто така, конкреттно опишете: (а) Во однос на став 1, мерките преземени со цел да: (i) властите поседуваат и ги ажурираат информациите за животната средина; (ii) постои соодветен проток на информации за властите; (iii) во вонредни состојби, соодветните информации се дисеминираат веднаш и без одлагање, (б) Во однос на став 2,
------------	------	---

	<p>мерките преземени со цел начинот на кој властите овозможуваат достапност на информациите за животната средина за јавноста да биде транспарентен и пристапот до информациите за животната средина да биде ефикасен; (в) Во однос на став 3, мерките преземени со цел информациите за животната средина прогресивно да стануваат достапни во електронските бази на податоци кои се лесно достапни за јавноста преку јавните телекомуникациски мрежи; (г) Во однос на став 4, мерките преземени за објавување и дисеминација на националните извештаи за состојбите во животната средина; (д) Мерките преземени за дисеминација на информациите наведени во став 5; (ѓ) Во однос на став 6, мерките преземени да ги поттикнат/охрабрат операторите чии активности имаат значително влијание врз животната средина редовно да ја информираат јавноста за влијанието на нивните активности и производи врз животната средина; (е) Мерките преземени за објавување и обезбедување/наоѓање на информации како што се бара во став 7; (ж) Во однос на став 8, мерките преземени за развивање на механизми во насока на обезбедување на јавноста да ѝ бидат достапни доволно информации за одреден производ; Во однос на став 9, мерките преземени за воспоставување на национален систем на инвентари или регистри на загадувачи.</p>
--	--

Согласно Законот за животна средина МЖСПП е воспоставен Информативен систем (ИС) за животната средина. Информативниот систем се одржува и се организира на начин што обезбедува база на релевантни податоци - сеопфатни, точни и јавно достапни информации за состојбата на природата, состојбата и квалитетот на медиумите на животната средина и другите области од животната средина, бучавата, јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење, вклучувајќи го и електромагнетното зрачење, како и предвидувања со употреба на техниките за моделирање. Информативниот систем опфаќа систематизирање, складирање и искористување на податоците добиени од државната мрежа за мониторинг, локалната мрежа за мониторинг, од мониторингот кој го вршат операторите, а за тоа се обврзани со закон, на одделните медиуми и области на животната средина и податоците од Регистрите на загадувачки материи и супстанции, односно податоците од Катастрите на загадувачи на животната средина.

Сопствениците, односно корисниците на инсталации кои се извор на емисија и загадуваат еден или повеќе медиуми и области на животната средина се должни, во согласност со посебни закон, да вршат мониторинг на изворите на емисија, во медиумите на животната средина и податоците да ги доставуваат до ИС при МЖСПП

Исто така се должни да користат уреди и инструменти одобрени во постапката за верификација на мерилата, утврдена со закон, како и да ги одржуваат уредите и инструментите за мониторинг во исправна состојба.

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во соработка со другите органи, секоја година изготвува индикаторски извештај, а на секои четири изготвува извештај за состојбата на животната средина во Република Македонија (во понатамошниот текст: извештајот).

Ваквиот извештај е достапен на интернет страницата на МЖСПП и се испраќа до сите релевантни и заинтересирани институции.

Во зависност од нивната функција, субјектите се должни, информациите за животната средина со кои располагаат или кои други ги чуваат во нивно име, да се шират, да ѝ бидат достапни на јавноста и да се одржуваат, во форми и во формати кои можат лесно да се репродуцираат и да бидат достапни преку мрежите на електронска комуникација. Исто така, тие се должни да овозможат учество на јавноста во текот на изготвувањето на закони, прописи и други правни акти.

МЖСПП се грижи за ширење на информации за животната средина и за обезбедување на полесен пристап до информациите за животната средина кои ги поседуваат другите министерства, општините, општините во градот Скопје и градот Скопје и другите органи и субјекти.

Правото на пристап до информациите за животната средина се остварува во однос на сите информации, во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма, а кои се однесуваат на:

1. Состојбата на медиумите и областите на животната средина, како што се воздухот и атмосферата, водата, почвата, земјиштето, биолошката и пределската разновидност, вклучувајќи ги и генетски модифицираните организми, како и меѓусебната интеракција на овие елементи;

2. факторите, како што се материјата, енергијата, нуклеарните горива и нуклеарната енергија, бучавата, радијацијата или отпадот, вклучувајќи го и радиоактивниот отпад, емисиите и другите облици на испуштања во животната средина кои влијаат или би можеле да влијаат на медиумите на животната средина и на здравјето на човекот;

3. Мерките, вклучувајќи ги и административните, како што се: политиката, законодавството, плановите, програмите, договорите кои се однесуваат на прашањата поврзани со животната средина, како и активностите кои можат - директно или индиректно - да влијаат врз медиумите и врз факторите на животната средина, како и мерките или активностите за заштита на тие елементи;

4. Извештаите за имплементацијата на законите кои се однесуваат на животната средина.

5. Анализа на трошоците и на придобивките и другите финансиски и економски анализи и претпоставки кои се користат во рамките на преземените мерки и активности за заштита и за унапредување на животната средина;

6. Состојбите поврзани со здравјето и со безбедноста на луѓето, безбедноста на прехранбените производи, вклучувајќи го и влијанието на загадувањето во ланецот на исхраната, условите за живот на луѓето, местата од значење за културата и изградените објекти, во мерка во којашто тие се под влијание или би можеле да бидат под влијание на медиумите на животната средина или преку влијанијата на тие медиуми врз кои било од состојбите на погоренаведените елементи и фактори.

Секој има право да побара информации и податоци од областа на животната средина од органите на државната власт и од правните и физичките лица без притоа да го докажува својот интерес.

Прашање 12	1250	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на било кој од ставовите од Член 5.
---------------	------	--

- Подзаконските акти треба да се донесат;
- да се доврши процесот на децентрализација и да се создадат капацитети на локално ниво способни да управуваат со податоците и информациите од областа на животната средина
- да се создадат капацитети со цел правото на пристап до информациите за животната средина да се остварува во однос на сите информации, во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма
- недостаток на финансиски ресурси потребни заради дисиминација на податоци и информации, отварање и опремување на информативни пунктови,
- потреба од зајакнување на капацитетите на невладиниот сектор

Прашање 13	1000	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за собирање и дисеминација на информации за животната средина во Член 5, пр. дали постојат достапни статистички податоци за објавените информации?
---------------	------	--

Развојот на Информацискиот систем за животна средина е започнат со Проектот REReP 1.8 (Развој на Национални информациски системи за животна средина во земјите од Југоисточна Европа). Сепак, поради ограничените ресурси, само еден дел од системот е развиен.

Соработката помеѓу МЗ и МЖСПП е од основно значење за правилното конципирање и спроведување на политиката за односот животна средина - здравјето на луѓето. Министерството за здравство преку Државниот санитарен и здравствен инспекторат и Републичкиот завод за здравствена заштита учествува во следењето на загадувањето на животната средина, односно во мониторингот на загадувањето на воздухот, водата, прехранбените продукти, во мониторингот и заштитата на популацијата од штетните ефекти на гасовите, јонизирачкото зрачење, бучава и надзор на хигиено-епидемиолошката состојба на населението. Јавните здравствени организации кои се вклучени во мониторингот се обврзани да доставуваат редовно податоци до МЖСПП.

Во Републичкиот завод за здравствена заштита и 10 регионални заводи за здравствена заштита, постојат служби за хигиена и здравствена екологија од кои во Скопје и Велес има редовен мониторинг на квалитетот на воздухот, а во останатите се испитуваат параметри од аспект на заштита на човековото здравје како и здравствената исправност на водата за пиење и површинските води. Овие активности се одвиваат по усогласена методологија и динамика во согласност со постојната регулатива, а во форма на програмски задачи. Регионалните заводи ги обработуваат и ги доставуваат податоците од мониторингот на воздухот, водата за пиење и површинските во вид на месечни и шест месечни годишни извештаи до РЗЗЗ. Исто така во вид на месечни извештаи ги доставуваат до МЖСПП. РЗЗЗ на почетокот од секоја година изготвува збирен годишен извештај.

МЖСПП има обврски да ги известува меѓународните органи. Обврските за известување, како национални така и меѓународни, ги извршува МИЦЖС. Врз основа на обработените податоци, МИЦЖС исто така подготвува месечни и годишни извештаи. Печатените извештаи се доставуваат до релевантните институции. Официјалните/званичните извештаи се достапни за различни заинтересирани страни и јавноста во Секторот за комуникација со јавноста (СКЈ) и на веб страната на министерството.

Голем дел од информациите се објавуваат на web страната на МЖСПП: податоци за аерозагадување, извештај за состојбата на животната средина, итн.

Од страна на невладиниот сектор формирана е т.н Коалиција- Архуска фамилија во Република Македонија, со можност за искористување на интернет и комуникационата технологија во имплементација на Архуската Конвенција, се со цел зајакнување на улогата на невладиниот сектор во спроведувањето на Конвенцијата.

Прашање 14	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
------------	-----	---

www.moepp.gov.mk

www.sinf.gov.mk

Прашање(а) 15 до 18/Краток опис

Прашање 15	3750	Објаснете како е имплементиран секој став од Член 6. Опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањето за не-дискриминација во Член 3, став 9. Исто така, конкретно опишете: (а) Во однос на став 1, мерките преземени со цел: (i) Одредбите од Член 6 да се применуваат во однос на одлуките дали да се дозволат предложените активности наведени во Анекс I од Конвенцијата; (ii) Одредбите од Член 6 се применуваат на одлуките за предложените активности што не се наведени во Анекс I, а кои може да имаат значително влијание врз животната средина; (б) Мерките преземени со цел засегнатата јавност на почетокот на процедурата за донесување одлуки поврзани со животната средина, да биде информирана на соодветен, навремен и ефикасен начин, за прашањата/темите наведени во став 2; (в) Мерките преземени со цел временските рокови за процедурите за учество на јавноста да ги исполнуваат барањата од став 3; (г) Во однос на став 4, Мерките преземени со цел рано вклучување/учество на јавноста; (д) Во однос на став 5, мерките преземени да ги поттикнат/охрабрат перспективните апликанти за идентификација на јавноста (која е засегната), да влегуваат во дискусии, и да обезбедуваат информации во однос на целите за нивно аплицирање пред
------------	------	--

		<p>аплицирањето за дозвола/одобрение; (ѓ) Во однос на став 6, мерките преземени да обезбедат: (i) Компетентните власти ѝ ги даваат на засегнатата јавност сите информации релевантни за процесот на донесување одлуки наведен во Член 6 кои се достапни во периодот на спроведувањето на процедурата за учество на јавноста; (ii) Конкретно, компетентните власти ѝ ги даваат на засегнатата јавност информациите наведени во овој став; (е) Во однос на став 7, мерките преземени со цел процедурите за учество на јавноста да ѝ дозволуваат на јавноста да поднесува/дава коментари, информации, анализи или мислења кои ги смета за релевантни за предложената активност; (ж) Во однос на став 8, мерките преземени со цел при донесувањето на одлуката да се води сметка за исходот од учеството на јавноста; (з) Во однос на став 9, мерките преземени со цел јавноста да биде брзо/точно информирана за одлуката во согласност со соодветните процедури; (с) Во однос на став 10, мерките преземени со цел кога властите ги разгледуваат или ажурираат оперативните услови за активоста наведена во став 1, да се применуваат одредбите од ставовите 2 до 9 за да се направат неопходните промени, и онаму каде што е потребно/соодветно; (и) Во однос на став 11, мерките преземени за примена на одредбите од Член 6 на одлуката дали да се дозволи намерно ослободување на <i>deliberate release of</i> генетски модифицирани организми во животната средина;</p>
--	--	--

Предмет на оцената на влијанијата врз животната средина се проектите кои поради нивниот карактер, обем или локацијата на којашто се изведуваат можат да имаат значително влијание врз животната средина.

Оцената се врши задолжително, врз основа на критериуми со кои се утврдува потребата од оценување на влијанието врз животната средина, како и врз други, генерално определени, проекти, кои би можеле да имаат значително влијание врз животната средина. Потребата од оценување на влијанието врз животната средина се утврдува со испитување на секој одделен случај, врз основа на карактерот, големината и локацијата согласно пропишаните критериуми, а имајќи ги предвид најновите научни и технички сознанија и решенијата во прописите со кои се определуваат најниските граници на испуштањата во животната средина.

Органот на државната власт компетентен за извршување на работи од областа на животна средина има обврска да:

1. го огласи известувањето за намерата на инвеститорот за изведување на проект, и тоа во два национални дневни весника и на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
2. го огласи решението за утврдување на потребата од оценка на влијанието врз животната средина, и тоа во два национални дневни весника, на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
3. објави дека студијата за оценка на влијанието врз животната средина од е подготвена и достапна за јавноста во два национални дневни весника, на локалната радио и ТВ-станица, а нетехничкиот извештај се објавува на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
4. да го објави извештајот за соодветноста на студијата за оценка на влијанието врз животната средина, и тоа во два национални весници и на интернет страна на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
5. го објави решението за одобрување или за неодобрување на реализација на проектот во два национални дневни весника, на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;
6. го објави местото и времето на одржување на јавната расправа по однос на студијата за оценка на влијанијата врз животната средина и да обезбеди достапност на информациите кои ѝ се потребни на јавноста за учество во јавната расправа, во два национални дневни весника и на локалната радио и ТВ-станица;

По барање на странска држава, информациите од точките 2, 3, 4 и 5, се достапни за надлежните органи на странската држава, во согласност со утврдената постапка.

Законот предвидува и дека во рок од седум дена од денот на приемот на барањето за издавање на интегрирана еколошка дозвола, МЖСПП е должно да го објави барањето во два дневни весника кои се достапни на целата територија на Република Македонија и на својата Интернет страница, како и во рок од 15 дена од објавувањето на барањето, да ѝ обезбеди на јавноста пристап до достапните информации потребни за оформување на мислењата и на ставовите, во согласност со одредбите од овој закон. Секое лице, органите на државната власт, како и општините, градот Скопје и општините во градот Скопје, можат да го достават своето мислење, во писмена форма, до МЖСПП во рок од 30 дена од денот на објавувањето на студијата за оцена на влијанието врз животната средина. МЖСПП е должно да ги земе во предвид мислењата при издавање на дозволата.

Единиците на локалната самоуправа обезбедуваат учество на јавноста и пристап до сите релевантни информации, во постапката за издавање на Б интегрирани еколошки дозволи.

Во рок од 30 дена од објавувањето на барањето за издавање на интегрирана дозвола, засегнатата јавност може да ги достави своите мислења и ставови во писмена форма.

При изготвувањето на А-интегрираната еколошка дозвола, МЖСПП е должно во образложението на А-интегрираната еколошка дозвола да наведе кои од мислењата и ставовите доставени од јавноста се земени предвид, а кои не се, како и причините за тоа. На барање на засегнатата јавност инвеститорот е должен да организира јавна расправа.

Законот се заснова меѓудругото и на начелото на недискриминација. Согласно Уставот на Република Македонија, граѓаните на Република Македонија се еднакви во слободите и правата, независно од полот, расата, бојата на кожата, националното и социјалното потекло, политичкото и верското уверување, имотната и општествената положба. Граѓаните пред Уставот и законите се еднакви.

Прашање 16	1250	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на било кој од ставовите од Член 6.
------------	------	--

Потребни финансиски ресурси и градење на капацитети на сите релевантни субјекти во процесот

Прашање 17	1000	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за учество на јавноста во одлучувањето за посебните активности од Член 6, пр. дали постојат достапни статистички податоци или други информации за учество на јавноста во одлучувањето за посебните активности или во одлучувањето за непримена на одредбите од овој Член на предложените активности кои служат за целите на националната одбрана.
------------	------	---

Согласно Законот за животна средина и соодветните подзаконски акти Министерството ги спроведува обврските од одредбите за вклучување на јавноста во процесот на донесување на одлуки.

Јавноста е информирана за сите доставени барања до Министерството за животна средина и просторно планирање кои се однесуваат на добивање на Дозвола за усогласување со оперативниот план за А интегрирана еколошка дозвола, со што и е овозможено вклучување во целиот процес. Исто така на барање на засегнати страни се организираат и јавни расправи при што согласно законските обврски земени се во предвид резултатите од учеството на јавноста.

Прашање 18	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
------------	-----	---

www.moepp.gov.mk

Прашање(а) 19 до 23/Краток опис

Прашање 19	1250	Наведете ги соодветните практични и/или други одредби наменети за јавноста да учествува во подготвувањето на плановите и програмите поврзани со животната средина. Опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањата за не-дискриминација во Член 3, став 9.
------------	------	--

Со Законот, се утврдува обврската за вклучување на јавноста при донесување на програмските и планските документи од областа на животната средина. Учесството на јавноста во подготовката и донесувањето на Националниот акционен план за животната средина и на локалните акциони планови за животна средина се одвива на начин и под услови определени со член 69 на овој закон.

Пред започнување на постапката за усвојување на планскиот документ и во рок од пет дена од комплетирањето на извештајот за животната средина, органот кој го подготвува планскиот документ, објавува информации кои се однесуваат на нацрт-планскиот документ и извештајот за животната средина, заедно со информација за постапката за учество на јавноста. Органот е должен истовремено нацрт планскиот документ и извештајот за животна средина да го достави до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, и органите засегнати од имплементацијата на планските документи, правните и физички лица и јавноста можат да го изразат своето мислење во врска со нацртот на планскиот документ и извештајот за животната средина, до органот кој го подготвува планскиот документ, во рок од 30 дена од денот на доставувањето односно објавувањето на информациите во врска со нив. Органот е должен да ги земе во предвид во изработката на планскиот документ мислењата добиени во врска со нацртот на планскиот документ и извештајот за животната средина за што подготвува посебен извештај. Начинот на објавување на информациите и учеството на јавноста и начинот на подготвувањето на извештајот ќе бидат предмет на подзаконски акт.

Прашање20	750	Објаснете какви можности постојат за учество на јавноста во подготвување на политиките кои се однесуваат на животната средина.
-----------	-----	--

Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, и органите засегнати од имплементацијата на планските документи, правните и физички лица и јавноста можат да го изразат своето мислење во врска со нацртот на планскиот документ и извештајот за животната средина, до органот кој го подготвува планскиот документ, во рок од 30 дена од денот на доставувањето односно објавувањето на информациите во врска со нив. Органот е должен да ги земе во предвид во изработката на планскиот документ мислењата добиени во врска со нацртот на планскиот документ и извештајот за животната средина за што подготвува посебен извештај.

Прашање 21	750	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на Член 7.
------------	-----	---

- Дел од Подзаконските акти се изготвени и треба да се усвојат,
- Потребни финансиски ресурси и градење на капацитети на сите релевантни субјекти во процесот
- Изготвување на стратешки, плански и програмски документи

Прашање 22	500	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за учество на јавноста во одлучувањето за посебните активности од Член 7.
------------	-----	---

Учесството на јавноста при изготвувањето на планските документи е јасно и недвосмислено утврдено со повеќе законски акти и во поглед на сите стратешки, плански и програмски документи (Просторен План на Република Македонија, Водостопанска основа на Република Македонија, Стратегија за економски развој, НЕАП, ЛЕАП, Визија 2004, План за исфрлање на оловото од бензините и други). Овие документи е законски

определено дека се донесуваат во две фази: нацрт и предлог фаза. Нацртите на документите се објавуваат и се организира јавна и стручна расправа околу нивната содржина. Мислењата, забелешките и сугестиите добиени од расправата задолжително се земаат во предвид при дооформувањето на текстот на документот, кој како Предлог се доставува за конечно усвојување.

Прашање 23	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни: www.moep.gov.mk
------------	-----	---

Прашање(а) 24 до 27/Краток опис

Прашање 24	1500	Опишете ги напорите направени за промовирање на ефикасно учество на јавноста за време на подготвувањето од страна на властите на извршните правила/одредби и останатите општо применливи законски обврзувачки правила кои може да имаат значителен ефект врз животната средина. До одредена мерка, опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањата за не-дискриминација во Член 3, став 9.
------------	------	--

Согласно Член 61 Постапка за донесување на планските документи, изготвувањето на прописи учеството на јавноста во постапката

Владата на Република Македонија на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува условите, начинот и постапката за учество на јавноста во текот на изработката на прописи и други акти од областа на животната средина.

Органите на државната управа и органите на единиците на локалната самоуправа, заради учество на јавноста во донесувањето на одлуки, се должни да ја известат јавноста за сите предлози за изработување, донесување, изменување или ревидирање на планови и програми, по пат на јавни известувања, или на друг соодветен начин, како што се електронските и печатените медиуми, како и да и овозможат на јавноста пристап до информации за предлозите, вклучувајќи и информации за правото на јавноста да учествува во постапката за одлучување по плановите и програмите и надлежниот орган до кого можат да се поднесуваат забелешки и прашања.

Органите се должни да и обезбедат на јавноста право да ги изрази своите забелешки, предлози и мислења пред да се донесат одлуките за плановите и програмите, како и се должни при донесувањето на одлуките да ги земат во предвид мислењата од учеството на јавноста.

При донесувањето на одлуките по плановите и програмите, органите се должни да преземат мерки за информирање на јавноста во врска со донесените одлуки, како и причините и основите на кои се засновуваат тие одлуки, вклучувајќи и информирање за процесот на учество на јавноста.

Владата на Република Македонија на предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува видовите на планови и програми, начинот и постапката за учество на јавноста при изработувањето, донесувањето, изменувањето или ревидирањето на планови и програми, како и начинот и критериумите врз основа на кои се определува јавноста за учество, вклучувајќи ги и невладините организации.

Исклучок од наведените планови и програми се плановите и програмите чија единствена намена се однесува на националната безбедност, одбраната на земјата и заштитата и спасувањето на населението.

Членот 2 и член 3, став 9 од Конвенцијата целосно се имплементирани со Законот за животна средина (Сл. Весник на РМ бр. 53/05, 81/05 и 24/07), како и донесените подзаконски акти:

Одлука за објавување на листа на субјекти кои поседуваат или за кои се поседуваат информации кои се однесуваат на животната средина (Сл. Весник на РМ бр. 82/07) и Правилник за начинот и постапката на обезбедување пристап до информации во врска со животната средина (Сл. Весник на РМ бр. 93/07) и Уредба за висината на надоместокот за

трошоците за давање информации од областа на животната средина и случаите кога се наплатува надоместокот, кој е во Владата на Република Македонија на донесување.

Исто така донесен е и Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер (Сл. Весник на РМ бр. 13/06)

Прашање 25	1000	Опишете ги препреките на кои се наиде при имплементацијата на Член 8.
------------	------	---

- Донесување на релевантниот подзаконски акт

Прашање 26	500	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за учество на јавноста во областа опфатена во Член 8.
------------	-----	---

При изработката на законите од областа на животната средина кои се усогласени со ЕУ директивите беа формирани Интерминистерски работни групи за хармонизација на законодавството. Работните групи (РГ) станаа главна движечка сила за повеќето од активностите и претставуваа платформи за развивање на новото законодавство во областа на животна средина, компатибилно со законодавството на ЕУ. Ваквиот начин се практикува и при подготовка на стратешки документи од областа на животната средина.

МЖСПП, во рамки на проектите во кои се подготвуваа прописите и стратешките документи, како и за останатите прописи настојуваше да обезбеди транспарентност преку следните форми: прашалници, спроведување истражувања на јавното мислење: квантитативна и квалитативна анкета, организираше широки Работилници за нацрт-текстовите на законите. На овие работилници учествуваа претставници од владините и државните институции, единиците на локална самоуправа, јавни претпријатија, индустријата односно стопанската комора на РМ, други приватно- правни ентитети носители на обврски, невладини организации, научни и стручни организации, а добиените валидни коментари беа вградени во нацрт и преглог законите.

Воедно законите од областа на животната средина во целиот процес на нивна подготовка беа објавени и достапни на веб страната на министерството на коментирање на широката јавност, добиените издржани коментари беа вградени во текстовите на законите.

Прашање 27	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
------------	-----	---

www.moep.gov.mk

Прашање(а) 28 до 31/Краток опис

Прашање 28	3750	Објаснете како е имплементиран секој став од Член 9. Опишете го транспонирањето на релевантните дефиниции во Член 2 и барањето за недискриминација во Член 3, став 9. Исто така, конкретнo опишете: (а) Во однос на став 1, мерките преземени со цел: (i) Секое лице кое смета дека неговото или нејзиното барање за информација според Член 4 не е разгледано во согласност со одредбите на тој Член да има пристап до процедурата на разгледување пред суд или друго независно и непристрасно тело основано со закон; (ii) Онаму каде што постои одредба за ваков преглед дадена од суд, истото лице исто така има пристап до експедитивната процедура воспоставена со закон, која е бесплатна или не многу скапа за разгледување од страна на властите или преглед од страна на друго независно и непристрасно тело освен судот; (iii) Конечните одлуки според овој став се обврзувачки за властите кои ги поседуваат информациите, и тие причини се наведени во писмена форма, барем онаму каде што е одбиен пристапот до информации; (б) Мерките преземени со цел во рамки на националната законска регулатива, претставниците на засегнатата јавност кои ги исполнуваат критериумите дадени во став 2 да имаат пристап до процедурата на разгледување пред суд и/или друго независно и непристрасно тело основано со закон, да ја испитаат суштинската и процедурална законитост на било која одлука, акт или
------------	------	---

		<p>пропуст кои се предмет на одредбите од Член 6; (в) Во однос на став 3, мерките преземени со цел онаму каде што ги исполнуваат критериумите (доколку такви постојат) дефинирани во националниот закон, претставниците на јавноста да имаат пристап до административните или законските процедури за испитување на актите и пропустите од стана на приватни лица и властите кои ги прекршуваат одредбите од националниот закон кои се однесуваат на животната средина; (г) Во однос на став 4, мерките преземени со цел: (i) Процедурите наведени во ставовите 1, 2 и 3 да обезбедуваат соодветен и ефикасен правен лек; (ii) Инаку, ваквите процедури ги исполнуваат барањата од овој став; Во однос на став 5, мерките преземени со цел за јавноста да се обезбедени/дадени информации за пристап до административниот и правниот преглед.</p>
--	--	---

Во Законот за животна средина, член 55 се дадени условите кога може да се одбие да се даде информација по барање на барателот на информацијата.

Субјектите односно органите надлежни за давање на информации од областа на животната средина можат да го одбијат барањето за давање информации за животната средина во следните случаи и тоа:

- бараната информација ја немаат во посед или не се поседува за нив. Во рок од седум дена од денот на приемот на барањето, Субјектите односно органите надлежни за давање на информации од областа на животната средина (субјектите) до кој е доставено барањето се должни да го препратат до субјектот кој ја поседува бараната информација, доколку знае кој е тој субјект и за тоа да го извести барателот или да го извести барателот кој субјект најверојатно ја поседува бараната информација,

- барањето е очигледно неразумно,

- барањето е премногу воопштено. Субјектот е должен во рок кој не може да биде подолг од 15 дена од денот на приемот на барањето, по писмен пат, да го поучи барателот за формата, содржината и за обемот на барањето и/или

- барањето се однесува на информација којашто се наоѓа во фаза на дооформување или служи за интерни потреби и комуникации. Доколку станува збор за информација што се наоѓа во фаза на изготвување, субјектот го известува барателот на информацијата за тоа кој субјект ја подготвува информацијата и за колку време ќе биде изготвена.

Субјектите можат да одбијат да овозможат пристап до информацијата, доколку нејзиното објавување би имало негативни последици врз:

- 1) доверливоста на постапките кои ги водат надлежните органи, во случај кога доверливоста е утврдена во согласност со закон или пропис донесен врз основа на закон;
- 2) меѓународните односи, јавната безбедност и одбраната на земјата;
- 3) судската постапка, правата на правните и на физичките лица на правична судска постапка, како и врз правото да се покрене судска или дисциплинска постапка;
- 4) доверливоста на трговските или на индустриските информации, во случај кога таква-та доверливост е загарантирана со закон, со цел за да се заштити легитимниот економски интерес, вклучувајќи го и јавниот интерес во задржување на статистичката доверливост и тајноста на даноците;
- 5) заштитата на лицата и на доверливоста на личните податоци;
- 6) заштитата на правата на интелектуална и индустриска сопственост;
- 7) интересите или заштитата на секое лице коешто ја доставило бараната информација, без каква било обврска истата да ја достави, доколку тоа лице не се согласува со објавувањето на таа ин-формација и/или
- 8) заштита на животната средина, а особено заштита на одредени диви видови и/или типови на живеалишта;

Субјектите нема да го одбијат барањето за информации, според точките 1, 4, 5, 7 и 8 ако тоа барање се однесува на информациите за испуштањата или за други емисии во животната средина.

Во секој од случаите, субјектите се должни да оценат дали заштитата на јавниот интерес на кој се однесува барањата информација е од поголемо значење од интересот на кој му служи доставувањето на информацијата.

Доколку барањето е одбиено односно е одбиено давањето на информацијата тогаш субјектите се должни да донесат решение за одбивање на барањето, во целост или делумно, односно заклучок во писмена форма кој треба да ги содржи причините за одбивање на барањето, како и поука за можностите за жалба по решението или по заклучокот. Субјектите од се должни да го достават решението или заклучокот во следните рокови и тоа:

- во најкраток можен рок, но не подоцна од еден месец од денот на приемот на барањето или

- најдоцна два месеца по приемот на барањето, доколку обемот и комплексноста на информацијата се такви што периодот од еден месец, не е доволен за да се комплетира документацијата

Против решението или заклучокот од, донесено Владата на Република Македонија и органите на државната управа, барателот има право да поднесе жалба до Комисија за заштита на правото за слободен пристап до информациите од јавен карактер за решавање на управните работи во втор степен од областа на животната средина.

Против решението или заклучокот, донесено од органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје; правните и физичките лица на кои, во согласност со закон, им се доверени јавни овластувања, вклучувајќи и специјални должности, активности и услуги во областа на животната средина и/или правните и физичките лица кои, врз основа на закон или договор, вршат дејност или услуга од јавен интерес во областа на животната средина, под надзор на органите или лицата, барателот има право на жалба до МЖСПП.

Против решенијата по жалбите може да се поднесе тужба за поведување на управен спор пред надлежниот суд.

Воедно одредбите од член 9 од Архуската конвенција се имплементирани и во **Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер (Сл. Весник на РМ бр. 13/06)**, каде согласно во член 27, е дадено- правото на правна заштита на барателот кој поднел барање за пристап до информација, додека во членот 28 е дадена жалбената постапка каде против решението со кое му се одбива правото на пристап до информацијата има право на жалба до Комисијата за заштита на правото за слободен пристап до информации од јавен карактер, која е независна во своето работење и во донесувањето на одлуките. Во членот 35 од истиот закон е дадена и можноста за судска заштита односно правото за поведување на управен спор пред надлежниот суд.

Закон за судови (Сл. Весник на РМ бр.58/06) член 13 став 4 Член 13 став 4 Судските одлуки се задолжителни за сите правни и физички лица и имаат поголема сила во однос на одлуките на кој и да е друг орган.

Во Република Македонија управната постапка се спроведува согласно **Законот за општа управна постапка(Службен весник на РМ бр. 38/05)**. Имено, кога се однесува на управна постапка што ја води, како првостепен орган, орган на Единицата на локалната самоуправа или друг орган во состав на орган на државната управа, правото жалба по одлуката на првостепениот орган, се доставува до надлежното министерство од соодветната област. Додека, како првостепен орган се јавува органот на државната управа, тогаш правото на жалба се доставува до Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање на управните работи во втор степен од областа на животната средина, што како постојано тело е формирано во рамките на Владата.

Согласно член 46 на овој Закон, странка, во управната постапка е лицето (физичко илио правно) по чие барање е поведена постапката или против кое се води постапката, или кое заради заштита на своите права или интереси има право да учествува во постапката. Странката има право на жалба против решението донесено во прв степен (член 226). Против решението донесено во второстепена постапка, или во случај на вmolчење на администрацијаг, странката има право да заведе управен спор, пред надлежниот суд на Р.М.

Второстепената комисија на Владата на Р.М која решава за акти добиени од првостепените органи, е должна да донесе решение.. Незадоволната страна од одлуката на второстепената комисија или во случај кога комисијата не дала одговор во предвидениот рок, може да покрене управен спор пред надлежниот Суд, за решавање на управните спорови. Истото правило се применува кога како второстепен орган се јавува МЖСПП. Освен редовни правни лекови, странката може против конечно решение во управна постапка да употреби вонреден правен лек и тоа: повторување на постапката (член 249).

Со Законот за животна средина се уредуваат правата и должностите на Р.М, единиците на локалната самоуправа, како и правата и должностите на правните и на физичките лица, во обезбедувањето услови за заштита и за унапредување на животната средина, заради остварување на правото на граѓаните на здрава животна средина. На постапките утврдени со овој закон се применува Законот за Општа управна постапка доколку со законот не е поинаку определено.

Законот за животна средина, со цел да им овозможи на организациите и физичките лице пристап до правдата, ги специфицира случаите во кои здруженијата на граѓани основани заради заштита на животната средина и јавноста имаат право на жалба од областа на животната средина, со што се дава една поширока рамка на тоа кој има право на жалба од онаа што ја дава Законот за општа управна постапка.

Законот за животна средина определува право на пристап на организации и поединци до правдата заради заштита на своите права и интереси во неколку случаи, кои вклучуваат:

- а) правото за пристап до информации од областа на животната средина**
- б) правата во постапката за оценка на влијанијането врз животната средина**
- в) правата во постапката за издавање на интегрирана еколошка дозвола**

Правото на пристап на организации и поединци до правдата заради заштита на своите права и интереси, во управна постапка, се утврдува и со посебните закони од областа на животната средина, и тоа: **Законот за квалитет на воздух** (Службен весник на РМ бр. 67/2004); **Законот за заштита на природата** (Службен весник на РМ бр. 67/2004); **Закон за управување со отпад** (Службен весник на РМ бр. 68/2004); **Закон за води** и други закони со кои се регулираат правата на правните и физичките лица од областа на животна средина и други права. На постапките утврдени со овие закони се применува Законот за Општа управна постапка доколку со законот не е поинаку определено, така што странките имаат правно на редовни и вонредни правни лекови во управна постапка во определени рокови и постапка, како што е опишано согласно **Законот за Општа управна постапка**, и се применуваат истите постапки како погоре наведено.

Заштита на правата на поединците и организациите во управна постапка од страна на Институцијата Народен правобранител (Омбудсман).

Институцијата Народен правобранител (Омбудсман) во Р.М има основна законска функција и обврска, да ги штити права на граѓаните и на сите други лица, кои им се загарантирани со Уставот, законите и меѓународните акти и документи ратификувани од Собранието на Р.М во таа смисла и заштита на правото за слободен пристап до информациите од областа на животната средина.

Народниот правобранител во уставниот систем на Р.М е поставен како самостоен и независен орган, како механизам преку кој се штитат уставните и законските права на граѓаните и на сите други лица кога им се повредени со акти, дејствија и пропуштања на дејствија на органите на државната управа и на други органи и организации што имаат јавни овластувања. Начинот на избор на народниот правобранител, гарантира негова самостојност и независност во вршењето на функцијата. Законот за Народниот правобранител (Сл. Весник на РМ бр. 60/2003) во членовите 11- 18, предвидува дека подносителот е ослободен од такси за постапката пред Народниот правобранител.

Во досегашната практика Народниот правобранител постапувајќи по службена должност или врз основа на поднесени претставки, се поведени повеќе постапки во врска со повреда на правата на поединци или група граѓани во областа на правото од животната средина. Сепак, бројот на поведените постапки не е реален одраз на состојбите во оваа сфера што упатува на недоволната едуцираност на граѓаните за своите права како и за правото за слободен пристап до информациите.

Заштита на правата на поединци и организации во постапките пред судовите

Правото на поединците и организациите да поведат постапка пред суд за заштита на свое право или правно заштитен интерес е утврдено со закони кои содржат материјални и процесни одредби по граѓански, кривични, или управни предмети. Овие постапки се спроведуваат во согласност со:

Законот за парнична постапка (Службен весник на РМ бр. 33/98; 44/02)

Законот за кривична постапка (Службен весник на РМ бр. 15/97; 44/02)

Закон за прекршоци (Службен весник на РМ бр. 62/06)

Закон за управните спорови (Службен весник на РМ бр. 62/06) - со кој се обезбедува судска заштита на правата и интересите на физичките и правните лица и заради обезбедување на законитоста, Управниот суд, во управни спорови одлучува за законитоста на актите на органите на државната управа, Владата, други државни органи, општините и градот Скопје, организациите утврдени со закон и на правни и други лица во вршење на јавни овластувања, кога решаваат за правата и обврските во поединечните управни работи, како и за актите донесени во прекршочната постапка

Правото на поединците и организациите да поведат постапка пред суд за заштита на свое право или правно заштитен интерес во областа на животната средина е утврдено и со **Законот за животна средина**. Согласно член 158 на овој закон, во делот за одговорност за штета предизвикана врз животната средина, правното или физичкото лице кое што е директно загрозувано или трпи последици од настанатата штета врз животната средина, има право од предизвикувачот на штетата да бара: да ја врати животната средина во поранешната состојба, или надоместок за штетата, во согласност со општите правни правила за надоместок на штета.

Освен за делата од глава 22 од Кривичниот законик на Република Македонија, приватниот тужител може да поднесе приватна тужба до надлежен суд за кривичните дела предвиден со посебен закон од областа на животната средина и тоа:

Закон за заштита на природата (Службен весник на РМ бр. 67/2004) како кривични дела против природата ги предвидува следните: Истребување на автохтон вид; Интродукција на диви видови во природата; реинтродукција на диви видови во природата; незаконско земање и користење на генетски и биолошки материјал; Недозволено оштетување и уништување на спелеолошки објекти; оштетување или ништување на наоѓалиште на минерали и фосили;

Членот 2 од конвенцијата е имплементиран со следните членови од ЗЖС:

член 5 од ЗЖС:

Јавност е едно и/или повеќе правни и/или физички лица и во согласност со закон формирани организации и здруженија на граѓани;

Засегната јавност е јавноста којашто, во моментот, е засегната и/или во иднина може да биде засегната или има интерес во врска со донесувањето одлука за животната средина со која е во посебен однос со одредена постапка. Засегната јавност ги вклучува и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, како и физичко лице кое има голема веројатност да ги почувствува последиците од донесувањето на одлуката;

Дефиницијата: Информации во врска со животната средина е имплементирана во Член 51

Пристап до информации од ЗЖС

(1) Секој има право, без притоа да мора да го докажува својот интерес, од органите и правните и физичките лица определени во членот 52 став (1) од овој закон, да бара валидизирани информации и податоци што се однесуваат на животната средина. Информациите за животната средина можат да бидат во посед или да се поседуваат за органите и правните и физичките лица од членот 52 став (1) на овој закон.

(2) Правото на пристап до информациите за животната средина се остварува во однос на сите информации во писмена, визуелна, аудио, електронска или на кој било друг начин достапна форма, а кои се однесуваат на:

1. Состојбата на медиумите и областите на животната средина, како што се воздухот и атмосферата, водата, почвата, земјиштето, биолошката и пределската разновидност,

вклучувајќи ги и генетски модифицираните организми, како и меѓусебната интеракција на овие елементи;

2. Факторите, како што се материјата, енергијата, нуклеарните горива и нуклеарната енергија, бучавата, радијацијата или отпадот, вклучувајќи го и радиоактивниот отпад, емисиите и другите облици на испуштања во животната средина кои влијаат или би може-ле да влијаат на медиумите и областите на животната средина и на животот и здравјето на човекот;

3. Мерките, вклучувајќи ги и административните, како што се политиката, законодавството, плановите, програмите, договорите кои се однесуваат на прашањата поврзани со животната средина, како и активностите кои можат - директно или индиректно - да влијаат врз медиумите, областите и врз факторите на животната средина, како и мерките или активностите за заштита на тие елементи;

4. Извештаите, за имплементацијата на законите и другите прописи и акти кои се однесуваат на животната средина;

5. Анализа на трошоците и на придобивките и другите финансиски и економски анализи и претпоставки кои се користат во рамките на преземените мерки и активности за заштита и за унапредување на животната средина од точка 3 од овој став и

6. Состојбите поврзани со животот и здравјето и со безбедноста на луѓето, безбедноста на прехранбените производи, вклучувајќи го и влијанието на загадувањето во ланецот на исхраната, условите за живот на луѓето, местата од значење за културата и изградените објекти, во мерка во којашто тие се под влијание или би можеле да бидат под влијание на медиумите и областите на животната средина или преку влијанијата на тие медиуми и области врз кои било од состојбите на наведените елементи и фактори.

Дефиницијата „Јавна власт” е имплементирана во член 52 - Субјекти кои поседуваат информации за животната средина

(1) Органи и правни и физички лица (во натамошниот текст: субјекти) кои поседуваат или за кои се поседуваат информации за животната средина се:

- Владата на Република Македонија и органите на државната управа,
- органите на општината, на градот Скопје и на општините во градот Скопје,
- правните и физичките лица на кои, во согласност со закон, им се доверени јавни овластувања, вклучувајќи и специјални должности, активности и услуги во областа на животната средина и/или

- правните и физичките лица кои, врз основа на закон или договор, вршат дејност или услуга од јавен интерес во областа на животната средина, под надзор на органите или лицата од алинеите 1, 2 и 3 на овој став.

(2) Владата на Република Македонија, по предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, објавува и одржува листа на субјекти кои поседуваат или за кои се поседуваат информации кои се однесуваат на животната средина. Во Листата се определуваат и информациите кои ги поседува секој од наведените субјекти.

(3) Субјектите од ставот (1) на овој член се должни да определат овластено лице кое ќе биде одговорно за остварување на правото за пристап до информации за животната средина, како и да обезбедат просторија во која барателите ќе можат да ги разгледуваат или да вршат увид во бараните информации за животната средина.

(4) Субјектите од ставот (1) на овој член се должни бараните податоци и информации за животната средина да ги достават или направат достапни за лицата кои побарале пристап до информации согласно со членот 51 од овој закон.

Доусогласувањето на одредбите од конвенција се дадени и во донесените подзаконски акти и тоа: Одлука за објавување на листа на субјекти кои поседуваат или за кои се поседуваат информации кои се однесуваат на животната средина (Сл. Весник на РМ бр. 82/07) и Правилник за начинот и постапката на обезбедување пристап до информации во врска со животната средина (Сл. Весник на РМ бр. 93/07) и Уредба за висината на надоместокот за

трошоците за давање информации од областа на животната средина и случаите кога се наплатува надоместокот, кој е во Владата на Република Македонија на донесување.

Согласно член 3 од Правилник за начинот и постапката на обезбедување пристап до информации во врска со животната средина (Сл. Весник на РМ бр. 93/07) кој гласи:

„Правото на пристап до информации за животната средина им припаѓа на сите баратели на ист начин и под еднакви услови, и тие се рамноправни во нивното остварување.

На барањата за пристап до информации за животна средина се одговара според редоследот на пристигнатите барања, а согласно временскиот период потребен за подготвување на одговорите по барањата, **се имплементира ставот 9 од членот 3 на конвенцијата.**

Прашање 29	1250	Опишете ги препреките на кои се најде при имплементацијата на било кој од ставовите од Член 9.
------------	------	--

- Донесување на релевантниот подзаконски акт
- Реформи во правосудниот систем
- Одолговлекување на постапките кои резултираат со застареност на предметите
- обука и запознавање на надлежните органи за спроведување на правото на пристап до правда особено на органите на извршната власт и судската власт

Прашање 30	1000	Обезбедете понатамошни информации за практичната примена на одредбите за пристап до правдата според Член 9, пр. дали постојат достапни статистички податоци за правда во областа на животната средина и дали постојат помошни механизми за отстранување или намалување на финансиските или другите бариери до пристапот до правдата?
------------	------	--

Законот за Народниот правобранител (Сл. Весник на РМ бр. 60/2003) во членовите 11-18, предвидува олеснувања во смисла дека подносителот е ослободен од такси за постапката која ја иницирал пред Народниот правобранител.

Од 2007 година НВО Флорозон од Скопје, започна кон Јакнење на капацитетите на правосудството за практична примена на правото на пристап до Правда. Имено програмата имаше за цел да ги зајакне капацитетите во правосудниот систем во Р.Македонија, за практична примена на Архуската конвенција-Право на пристап до Правда, односно запознавање и едукација на Третиот столб од Архуската конвенција и поголема униформираност при нејзината употреба, како и наметнување на алтернативни механизми за експедитивни и брзи процеси, како и адекватни и ефикасни мерки за отстранување на последиците

Бенефиции од програмата имаа претставници од 27 судовите во Р.Македонија (судии, виши соработници, државни секретари, преседатели на судовите) вклучувајќи адвокати, претставници од Народен правобранител, Министерство за правда и Министерство за животна средина и просторно, планирање. Семинарот беше реализиран од страна на експертски тим од EMLA (Environment Management and Law Association) Унгарија.

Флорозон продолжува со оваа програма и во текот на 2008 година.

Со цел овозможување на полесен пристап до Правда, Флорозон пристапи кон отварање на **Центар за пристап до Правда и имплементација на Архуската конвенција**. Центарот делува на цела територија на Р.Македонија и е во корист на сите физички и правни лица. Програмата на центарот нуди бесплатен правен совет и бесплатно судско застапување, кога правото на здрава животна средина е прекршено.

Во базата на податоци, евидентирани се следниве статистички податоци:

-396 пријави за добивање на информации каде може граѓаните да се обратат за прашања од областа на животната средина (во овој дел Флорозон работи во корелација со листата на субјекти кои поседуваат информации за животна средина)

- подготвени 6 кривични тужби на приватни лица

- поднесок на 4 прекршочни пријави до надлежниот суд
 -14 пријави е постигната согласност за враќање на животната средина во првобитната положба

Во текот на 2008 Флорозон ја надополни својата програма со спроведување на Таи истражување.

Следна држава во Европа, во која ќе биде спроведено целосно ТАИ оценување ќе биде Република Македонија. ТАИ е кратенка од Иницијатива за пристап. Тоа е глобална коалиција од повеќе од 120 граѓанско-општествени организации кои го промовираат граѓанскиот пристап до информации, јавното учество при донесувањето на одлуки и пристап до правда во однос на прашањата поврзани со животната средина.

ТАИ партнерите низ целиот свет ја мерат изведбата и напредокот на нивните сопствени влади при имплементирањето на граѓанските права за информирање, учество и правда во однос на прашањата со животната средина

Прашање 31	250	Посочете релевантни web-site адреси, доколку се достапни:
		www.covekovi-prava.gov.mk www.ombudsman.gov.mk ww.sobranie.mk http://www.stat.gov.mk www.usud.gov.mk www.mlrc.org.mk

Прашање(а) 32 до 32/Краток опис

Прашање 32	1500	Доколку е соодветно, посочете како имплементацијата на Конвенцијата придонесува кон заштитата на правото на секое лице од сегашните и идните генерации да живее во животна средина која е соодветна за неговото или нејзиното здравје и добробит.
------------	------	---

Архуската Конвенција како меѓународен договор е еден од најважните инструменти за заштита на правото на граѓаните за здрава животна средина.

Јавноста има право и потреба да биде информирана, да учествува во одлучувањето по прашањата за заштита на животната средина и да има слободен пристап до истите.

Имплементацијата на Архуската конвенција овозможува подобрување на пристапот до информациите, зголемување на учество на јавноста во одлучувањето со што се подобрува квалитетот на одлуките, а сето тоа ќе резултира со подобрување на квалитетот на животната средина.

Имплементацијата на Архуската конвенција придонесува кон заштита на правото на секој поединец од сегашните и идни генерации, да живее во животна средина што е соодветна за неговото здравје и добросостојба и да се овозможат правата на пристап до информации, учество на јавноста во одлучувањето и пристап до правдата во однос на прашањата сврзани со заштита на животната средина, а во согласност со Законот за заштита и унапредување на животната средина.